

Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA)

T.a.v. de heer J.Th. Drupsteen

Antonio Vivaldistraat 2-8

1083 HP AMSTERDAM

[Uitsluitend elektronisch verzonden via consultaties@nba.nl](mailto:consultaties@nba.nl)

Betreft: Concept herziene NBA-handreiking 1118 'Het optreden van de externe accountant in de algemene vergadering van aandeelhouders'

Referentie: B23.02

Den Haag, 9 januari 2023

Geachte heer Drupsteen,

Eumedion heeft met veel belangstelling kennis genomen van de concept herziene NBA-handreiking 1118 'Het optreden van de externe accountant in de algemene vergadering van aandeelhouders' (hierna: de handreiking). De handreiking zal naar de mening van Eumedion leiden tot meer inzicht in de controlewerkzaamheden en -bevindingen van de accountant, tot een betere beleggingsanalyse en tot een betere dialoog tussen aandeelhouders en de accountant tijdens de aandeelhoudersvergadering. Dit past uitstekend bij de rol van de accountant als vertrouwenspersoon van het maatschappelijke verkeer. Wij steunen de handreiking daarom ten volle. Dit wordt hieronder nader toegelicht aan de hand van onze antwoorden op de door de NBA geformuleerde consultatievragen.

1. Verwacht u dat de aanpak in de handreiking zal leiden tot meer transparantie naar de aandeelhouders?

Jazeker. De handreiking gaat ervan uit dat de accountant tijdens de aandeelhoudersvergadering proactief het podium pakt en zijn of haar tijdens de jaarrekeningcontrole opgedane bevindingen en observaties deelt ten aanzien van een aantal voor aandeelhouders zeer relevante zaken, zoals:

- de kwaliteit van de interne beheersing en administratieve organisatie;
- de (belangrijkste) gerapporteerde bevindingen daaromtrent in de management letter;
- de informatiebeveiliging en cyberrisico's;
- de indruk van de cultuur van de gecontroleerde organisatie;
- de visie ten aanzien van schattingen in de jaarrekening;
- de continuïteitsanalyse;
- de frauderisicofactoren, de wijze waarop de accountant deze heeft geadresseerd in de controle en of sprake is geweest van aanvullende werkzaamheden en/of meldingen aan toezichthoudende instanties;
- het beeld van de accountant over de gepresenteerde ESG-informatie (en specifiek klimaatrisico's) en of deze informatie onderdeel is geweest van de werkzaamheden van de accountant en als dat het geval is geweest aanvullende informatie over die werkzaamheden¹;
- of de betreffende controleopdracht onderwerp van AFM-onderzoek is geweest;
- het controleplan van de jaarrekening voor het komend jaar, waaronder een toelichting op de verwachtingen van de accountant ten aanzien van de eventuele wijzigingen in de kwaliteit van de interne beheersing en administratieve organisatie, op frauderisicofactoren en op specifieke thema's zoals bijvoorbeeld informatiebeveiliging en cyberrisico's;
- de plannen van de uitvoering van andere assurance-opdrachten die aan de accountant zijn verstrekt;
- de afspraken over het optreden van de accountant tijdens beleggersbijeenkomsten².

Als het goed is rapporteert de vennootschap zelf ook over deze onderwerpen. Toch heeft het voor aandeelhouders meerwaarde als een deskundige, professionele en onafhankelijke partij als de accountant zijn opinie geeft over deze informatie. De bevindingen en observaties van de accountant kunnen aldus bijdragen aan een de kwaliteit van de besluitvorming op de algemene vergadering, de dialoog met het bestuur en de raad van commissarissen en de beleggingsbeslissingen. Bovendien is Eumedion ervan overtuigd dat de openheid die de

¹ Zoals de rationele van de aanvullende opdracht in het licht van de gepresenteerde materialiteitsmatrix (met de voornaamste geprioriteerde ESG-onderwerpen voor de onderneming).

² De onderwerpen die in de laatste drie *bullets* zijn genoemd, zullen volgens de handreiking alleen door de accountant worden gepresenteerd als het bestuur van de vennootschap dit zelf niet doet.

accountant in zijn of haar presentatie geeft, zal bijdragen aan het tijdiger mitigeren van risico's bij de vennootschap op de hiervoor genoemde terreinen.

Eumedion gaat er vanaf het 'AVA-seizoen 2023' vanuit dat alle elementen die in de subparagrafen 5.1, 5.2, 5.3 en 5.4 zijn genoemd, worden opgenomen in de presentatie van de accountant tijdens de aandeelhoudersvergadering.³ Mocht dat niet het geval zijn dan zullen wij concluderen dat het bestuur en/of de raad van commissarissen geen toestemming hebben/heeft gegeven om de desbetreffende zaken in de presentatie op te nemen. Wij zullen in dat geval opheldering vragen van het bestuur en de raad van commissarissen.

Eumedion hecht er primair aan dat het presentatiedocument zelf voldoende gedetailleerd is, zodat alle observaties en bevindingen van de accountant er zelfstandig in kunnen worden gelezen. Dat draagt er aan bij dat de relevantie van het document zich niet zal beperken tot de algemene vergadering maar tot ver daarna: in deskresearch van beleggers en andere *stakeholders* en in de doorlopende dialogen die aandeelhouders met de vennootschap voeren. Met het presentatiedocument kunnen bovendien 'jaar-op-jaar-vergelijkingen' worden gemaakt. Het is verder van belang dat de presentatie goed is afgestemd met het bestuur en de raad van commissarissen, zodat de accountant toelichtingen die het bestuur en de raad van commissarissen al geven niet hoeft te herhalen. Gelet op het brede belang van het presentatiedocument van de accountant stelt Eumedion voor om het document op de website van de vennootschap te laten plaatsen, zodat elke belanghebbende hiervan kennis kan nemen. Veel beursvennootschappen doen dit momenteel al. Eumedion beveelt aan om deze praktijk in de handreiking te codificeren. Eumedion treedt graag met de NBA in overleg over het moment waarop het presentatiedocument openbaar zou moeten worden gemaakt.

2. Sluit de handreiking voldoende aan bij de verantwoordelijkheden van bestuur/raad van commissarissen, accountants en aandeelhouders?

Ja. De verantwoordelijkheden van de verschillende actoren blijven door de handreiking intact. Het bestuur stelt het jaarverslag en de jaarrekening op en legt op die manier verantwoording af over de resultaten van zijn beleid (waaronder ook het risicomanagement). Het bestuur licht deze documenten ook toe tijdens de aandeelhoudersvergadering. De raad van commissarissen houdt toezicht op de uitvoering van het beleid door het bestuur en legt zelf, via zijn eigen verslag, hierover ook verantwoording af. Dat geldt ook ten aanzien van zijn eigenstandige beleidsterrein: de uitvoering van het bezoldigingsbeleid. Ook deze documenten worden tijdens de aandeelhoudersvergadering nader toegelicht. De accountant voegt zekerheid toe aan de jaarrekening en het jaarverslag door middel van de uitgebreide controleverklaring, waarin (onder

³ Tenzij de onderwerpen die in subparagraaf 5.4 zijn genoemd al worden gepresenteerd door het bestuur van de vennootschap zelf.

meer) een toelichting wordt gegeven op de reikwijdte van de controle, de toepassing van materialiteit, de kernpunten van de controle en de controle-aanpak van risico's op fraude en veelal ook op niet-naleving van wet- en regelgeving, op discontinuïteit en van klimaatverandering. Tijdens de aandeelhoudersvergadering wordt deze uitgebreide controleverklaring veelal door de accountant gepresenteerd en nader toegelicht, waarbij de handreiking behulpzaam is. Daarnaast heeft de accountant door middel van zijn jaarrekeningcontrole veel kennis opgedaan over (onder meer) de activiteiten van de vennootschap, haar governance, haar cultuur, de werking en de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen en de belangrijkste risico's. De bevindingen en observaties hieromtrent worden gedeeld met het bestuur en de raad van commissarissen en kunnen, na toestemming van deze organen (zoals voorgeschreven in de handreiking via een ontheffing van de geheimhoudingsplicht), ook worden gedeeld met de aandeelhoudersvergadering. De aandeelhouders worden geacht geïnformeerd te stemmen over (onder meer) de jaarrekening, het bezoldigingsverslag en de decharge van het bestuur en van de raad van commissarissen. De door de uitvoering van de jaarrekeningcontrole opgedane bevindingen en observaties van de accountant ten aanzien van de zaken die in de handreiking worden genoemd, dragen niet alleen bij aan de kwaliteit van het stemgedrag van de aandeelhouders tijdens de algemene vergadering, maar ook aan de kwaliteit van de doorlopende dialogen die aandeelhouders met de vennootschap buiten het gremium van de algemene vergadering voeren.⁴

3. Ziet u binnen de wettelijke kaders meer ruimte voor de accountant om transparant te zijn naar aandeelhouders?

Ja. Eumedion mist onder subparagraaf 5.3 een toelichting op de eventuele werkzaamheden van de accountant bij de door de vennootschap gepresenteerde bezoldigingsinformatie, zoals opgenomen in het bezoldigingsverslag.

Wij vinden de zin "Buiten de jaarvergadering en tijdens de schorsing daarvan gaat de accountant niet in op vragen" (p. 11) te absoluut gesteld. Zo komt het voor dat het halfjaarbericht is beoordeeld of gecontroleerd door een accountant. In een dergelijk geval zou niet moeten worden uitgesloten dat een aandeelhouder een vraag heeft bij de beoordelings- of controleverklaring bij het halfjaarbericht en dat de accountant deze beantwoordt. Datzelfde geldt bijvoorbeeld ten aanzien van een accountantsbeoordeling van de documentatie over een voorstel tot grensoverschrijdende fusie, splitsing of omzetting en de in dat kader geboden schadeloosstelling voor aandeelhouders.⁵ Ook dan zou een aandeelhouder de mogelijkheid moeten hebben om

⁴ Institutionele beleggers worden op grond van art. 5:87c Wft geacht een doorlopende dialoog te voeren met de vennootschappen waarin is belegd en om de belangrijkste stemmingen toe te lichten. Op grond van *best practice* bepaling 4.3.1 van de Nederlandse corporate governance code (editie 2022) worden aandeelhouders geacht hun stemrecht "geïnformeerd" uit te oefenen.

⁵ Zie Kamerstukken II 2022/23, 36267, nr. 2.

hierover aan de accountant vragen te stellen; zeker ook omdat ten aanzien van dergelijke transacties een (buitengewone) algemene vergadering moet worden gehouden.

Onder subparagraaf 5.4 staat dat er afspraken kunnen worden gemaakt over het optreden van de accountant tijdens een beleggersbijeenkomst. Als de vennootschap het van toegevoegde waarde acht dat de accountant tijdens een dergelijke bijeenkomst aanwezig is, dan zouden de beleggers naar onze mening ook de mogelijkheid moeten hebben om vragen aan de accountant te stellen en dat die deze dan ook beantwoordt.

4. Zijn er andere zaken die u onder de aandacht van de NBA wilt brengen met betrekking tot dit onderwerp?

Wij hebben nog een aantal wat meer technische opmerkingen bij de handreiking:

- op p. 4, eerste alinea, van de handreiking valt het volgende te lezen *“Accountants wonen namelijk veelal de algemene vergaderingen (AV) van beursgenoteerde naamloze vennootschappen bij waarin de door hen gecontroleerde jaarrekening wordt vastgesteld. Op grond van het Burgerlijk Wetboek zijn accountants hiertoe bevoegd”*. Op grond van het Burgerlijk Wetboek zijn accountants niet alleen bevoegd om de algemene vergadering bij te wonen maar ook om daarin het woord te voeren. Eumedion adviseert om dat te reflecteren in voornoemde passage.
- Op p. 4, derde alinea, mist het onderstreepte stukje tekst *“Een dergelijke aanpak volgt niet direct uit de wettelijke bepalingen, maar past wel goed in de geest van wettelijke bepalingen”*.
- Op p. 5 van de handreiking wordt ingegaan op het wettelijk kader bij het optreden van de accountant in de algemene vergadering. Eumedion adviseert om in dat kader ook te wijzen op best practice 4.1.9 van de Nederlandse corporate governance code welke gaat over de aanwezigheid van de externe accountant bij de algemene vergadering.
- Op p. 8 valt het volgende te lezen: *“Voorafgaand aan de jaarvergadering zal de accountant met de voorzitter het door de onderneming te hanteren protocol voor het geven van informatie en het stellen en het beantwoorden van vragen op de jaarvergadering bespreken”*. Eumedion neemt aan dat hier wordt bedoeld op de voorzitter van de algemene vergadering en adviseert om dat te verduidelijken.
- Op p. 8/9 wordt het volgende opgemerkt *“Deze informatie zoals het bestuursverslag, het verslag van de raad van commissarissen, de overige gegevens en eventueel een ESG-verslag moet in het kader van de jaarrekeningcontrole voor zover van toepassing op consistentie met de jaarrekening worden getoetst en moet gelezen en overwogen worden in het kader van de kennis die de accountant heeft van de onderneming dan wel anderszins verkregen kennis van de accountant”*. Het is voor Eumedion niet helemaal duidelijk wat wordt bedoeld met *“overwogen worden het kader van de kennis die de accountant heeft van de*

onderneming dan wel anderszins verkregen kennis van de accountant". Doelt de NBA hier op de 'materiële onjuistheden-toets' die moet worden uitgevoerd door de accountant? Eumedion vindt het wenselijk dat dit wordt verduidelijkt.

- In de aanhef van paragraaf 5 (p. 10) wordt ervan uitgegaan dat de accountant van het bestuur en de raad van commissarissen toestemming krijgt om een toelichting te geven op de in subparagrafen 5.1, 5.2, 5.3 en 5.4 genoemde onderwerpen. De zinsneden in de aanhef op deze subparagrafen "zet zich zoveel mogelijk in", "voor zover de entiteit dit toestaat" en "zal er bij de entiteit op aandringen" kunnen daarom worden geschrapt.
- P. 10, eerste bullet van subparagraaf 5.1: graag de volgende zinsnede toevoegen: "en in het bijzonder welke activiteiten, landen en/of dochtermaatschappijen buiten de reikwijdte vielen".
- Op p. 11 wordt aangegeven dat de accountant, voor zover de vergaderorde dat toelaat, vragen over de bevindingen vanuit de accountantscontrole kan beantwoorden. Het is voor Eumedion niet duidelijk in welke gevallen de vergaderorde erin aan de weg zou staan dat de accountant vragen over de bevindingen vanuit de accountantscontrole zou beantwoorden. Daarnaast lijkt deze passage op gespannen voet te staan met best practice bepaling 4.1.9 waaruit volgt dat de externe accountant over zijn verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening kan worden bevraagd door de algemene vergadering.
- P. 12, derde alinea van boven: de alinea beginnen met "De".
- Op p. 13 onderaan en op p. 14 bovenaan gaat de NBA nog uit van de concepttekst van de in 2022 herziene Nederlandse corporate governance code. Op 20 december 2022 is de definitieve versie van de herziene code verschenen. Daarom graag de tekst van de desbetreffende passages op p. 13 en 14 aanpassen.
- Op p. 15 onder subparagraaf 7.2 valt het volgende te lezen: "*De accountant gaat bij voorkeur voor publicatie de juistheid van de notulen na. De accountant kan hierop aandringen bij de opdrachtgever en de gemaakte afspraken hierover eventueel vastleggen in de opdrachtbevestiging*". Gezien de status van de handreiking zouden deze zinnen wat 'strakker' geformuleerd mogen worden. Bijvoorbeeld: "De accountant gaat voor publicatie van de notulen de juistheid ervan na. De accountant legt afspraken hierover vast in de opdrachtbevestiging".
- De handreiking verwijst op verschillende manieren naar de gecontroleerde entiteit, waaronder ook met benamingen als 'opdrachtgever' (p. 8, derde alinea van boven, p. 15, onderaan en p. 20, aandachtspunt 10) en 'cliënt' (p. 14, onderaan). Wij suggereren om andere termen te gebruiken, omdat aandeelhouders (en andere *stakeholders*) de – uiteindelijke – cliënten van de accountant zijn en de aandeelhoudersvergadering de formele opdrachtgever van de accountant is.

Wij zijn uiteraard beschikbaar deze brief desgewenst nader toe te lichten. Onze contactpersoon is Martijn Bos (email: martijn.bos@eumedion.nl tel. 070 2040 304).

Met vriendelijke groet,

Rients Abma
Directeur Eumedion

Zuid Hollandlaan 7
2596 AL DEN HAAG